

I

(Законодателни актове)

ДИРЕКТИВИ

ДИРЕКТИВА 2010/64/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 20 октомври 2010 година

относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 82, параграф 2, втора алинея, буква б) от него,

като взеха предвид инициативата на Кралство Белгия, Федерална република Германия, Република Естония, Кралство Испания, Френската република, Италианската република, Великото херцогство Люксембург, Република Унгария, Република Австрия, Португалската република, Румъния, Република Финландия и Кралство Швеция ⁽¹⁾,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

в съответствие с обикновената законодателна процедура ⁽²⁾,

като има предвид, че:

(1) Съюзът си е поставил за цел да поддържа и развива пространство на свобода, сигурност и правосъдие. Съгласно заключенията на председателството на Европейския съвет, проведен в Тампере на 15 и 16 октомври 1999 г., и по-специално точка 33 от тях, принципът на взаимно признаване на присъдите и другите решения на съдебните органи следва да се превърне в крайгълен камък на съдебното сътрудничество по гражданскоправни и наказателноправни въпроси в рамките на Съюза, тъй като засиленото взаимно признаване и необходимото сближаване на законодателството биха улеснили сътрудничеството между компетентните органи и съдебната защита на индивидуалните права.

(2) На 29 ноември 2000 г., в съответствие със заключенията от Тампере, Съветът прие програма от мерки за прилагане на принципа на взаимно признаване на решения по наказателноправни въпроси ⁽³⁾. В увода на програмата се посочва, че взаимното признаване „има за цел да укрепи сътрудничеството между държавите-членки, но и да подобри защитата на индивидуалните права“.

(3) Прилагането на принципа на взаимно признаване на решенията по наказателноправни въпроси предполага, че държавите-членки имат взаимно доверие в наказателноправните си системи. Обхватът на взаимно признаване зависи в голяма степен от редица параметри, които включват механизми за защита на правата на заподозрените лица или на обвиняемите и общи минимални стандарти, необходими за улесняване прилагането на принципа на взаимно признаване.

(4) Взаимното признаване на решения по наказателноправни въпроси може да функционира ефективно единствено в дух на доверие, при който не само съдебните органи, а всички участници в наказателния процес приемат решенията на съдебните органи на другите държави-членки като равностойни на своите, което предполага не само доверие в адекватността на правилата на другите държави-членки, но и доверие, че тези правила се прилагат правилно.

(5) Член 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (по-долу „ЕКПЧ“) и член 47 от Хартата за основните права на Европейския съюз (по-долу „Хартата“) прогласяват правото на справедлив съдебен процес. Член 48, параграф 2 от Хартата гарантира зачитане на правото на защита. Директивата зачита тези права и следва да бъде прилагана в съответствие с това.

⁽¹⁾ ОВ С 69, 18.3.2010 г., стр. 1.

⁽²⁾ Позиция на Европейския парламент от 16 юни 2010 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 7 октомври 2010 г.

⁽³⁾ ОВ С 12, 15.1.2001 г., стр. 10.

- (6) Въпреки че всички държави-членки са страна по ЕКПЧ, опитът показва, че това само по себе си не осигурява достатъчна степен на доверие в наказателноправните системи на другите държави-членки.
- (7) Укрепването на взаимното доверие изисква по-последователно прилагане на правата и гаранциите, предвидени в член 6 от ЕКПЧ. То налага също така, чрез настоящата директива и други мерки, допълнително развитие в рамките на Съюза на минималните стандарти, определени в ЕКПЧ и в Хартата.
- (8) Член 82, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз предвижда установяването на минимални правила, приложими в държавите-членки, за улесняване на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения, както и на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси с трансгранично измерение. Член 82, параграф 2, втора алинея, буква б) посочва „правата на лицата в наказателното производство“ като една от областите, в които могат да се установят минимални правила.
- (9) Общите минимални правила следва да доведат до увеличаване на доверието в наказателноправните системи на всички държави-членки, което от своя страна следва да доведе до по-ефикасно съдебно сътрудничество в условията на взаимно доверие. Такива общи минимални правила следва да бъдат установени в областта на устния и на писмения превод в наказателното производство.
- (10) На 30 ноември 2009 г. Съветът прие резолюция относно пътна карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в рамките на наказателното производство⁽¹⁾. В пътната карта се призова за поетапно приемане на мерки по отношение на правото на писмен и устен превод (мярка А), правото на информация за правата и информация за повдигнатите обвинения (мярка Б), правото на правен съвет и правна помощ (мярка В), правото на контакти с близки, работодатели и консулски служби (мярка Г) и специални гаранции за заподозрени лица или за обвиняеми, които са в уязвимо положение (мярка Д).
- (11) В Програмата от Стокхолм, приета на 10 декември 2009 г., Европейският съвет приветства пътната карта и я направи част от Програмата от Стокхолм (точка 2.4). Европейският съвет подчерта неизчерпателния характер на пътната карта, като призова Комисията да разгледа допълнителни елементи на минималните процесуални права на заподозрените лица и обвиняемите, както и да направи оценка дали е необходимо да се разгледат други въпроси, като например презумпцията за невиновност, за да се насърчи по-доброто сътрудничество в тази област.
- (12) Настоящата директива се отнася до мярка А от пътната карта. Тя определя общи минимални правила, които да се прилагат в областта на устния и писмения превод в наказателното производство с оглед укрепване на взаимното доверие между държавите-членки.
- (13) Настоящата директива се основава на предложението на Комисията за Рамково решение на Съвета относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство от 8 юли 2009 г. и на предложението на Комисията за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство от 9 март 2010 г.
- (14) Правото на устен и на писмен превод за лица, които не говорят или не разбират езика на производството, е прогласено в член 6 от ЕКПЧ съгласно тълкуването му в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека. Настоящата директива улесняват практическото прилагане на това право. Затова целта на настоящата директива е да гарантира на заподозрените лица или обвиняемите правото на устен и на писмен превод в наказателното производство с оглед осигуряване правото им на справедлив съдебен процес.
- (15) Предвидените в настоящата директива права следва да се прилагат като необходими съпътстващи мерки към изпълнението на европейска заповед за арест⁽²⁾ в границите, предвидени в настоящата директива. Изпълняващите държави-членки следва да осигуряват и да поемат разходите за устен и писмен превод за издирваните лица, които не говорят или не разбират езика на производството.
- (16) В някои държави-членки орган, различен от съд с компетентност по наказателноправни въпроси, е компетентен да налага санкции за относително леки нарушения. Такъв е случаят например за пътнотранспортни нарушения, извършвани в широк мащаб и които могат да бъдат установени след пътнотранспортна проверка. В подобни случаи не може да се изисква компетентният орган да гарантира всички права съгласно настоящата директива. Когато законодателството на държава-членка предвижда налагането на санкция за леки нарушения от такъв орган и е предвидено право на обжалване пред съд с компетентност по наказателноправни въпроси, настоящата директива следва да се прилага единствено за производството по обжалване пред този съд.

⁽¹⁾ ОВ С 295, 4.12.2009 г., стр. 1.

⁽²⁾ Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите-членки (ОВ L 190, 18.7.2002 г., стр. 1).

- (17) Настоящата директива следва да гарантира, че съществува безплатна и достатъчна езикова помощ, позволяваща на заподозрените лица или обвиняемите, които не говорят или не разбират езика на наказателното производство, пълноценно да упражняват правото си на защита, с цел осигуряване на справедливо производство.
- (18) На заподозрените лица или на обвиняемите следва незабавно да се предоставя устен превод. Въпреки това, когато изтече известен период от време, преди да бъде предоставен устен превод, това не следва да представлява нарушение на изискването устен превод да се предоставя незабавно, ако този период от време е в разумни граници с оглед на обстоятелствата.
- (19) Контактите между заподозрените лица или обвиняемите и техния защитник следва да бъдат превеждани в съответствие с настоящата директива. Заподозрените лица или обвиняемите следва да могат, *inter alia*, да обяснят на защитника си тяхната версия за събитията, да посочат твърденията, с които не са съгласни, и да го осведомят за всички факти, които следва да бъдат използвани за защитата им.
- (20) За целите на подготовката на защитата контактите между заподозрените лица или обвиняемите и техния защитник в пряка връзка с всякакъв разпит или изслушване по време на производството, или с подаването на жалба или на други процесуални молби, като например молба за определяне на гаранция, следва да се превеждат, когато е необходимо, за да се гарантира справедливо производство.
- (21) Държавите-членки следва да гарантират, че съществува процедура или механизъм за проверка дали заподозрените лица или обвиняемите говорят и разбират езика на наказателното производство и дали има нужда от помощта на устен преводач. Подобна процедура или механизъм предполага, че компетентните органи проверяват по подходящ начин, включително чрез консултация със съответните заподозрени лица или обвиняеми, дали те говорят и разбират езика на наказателното производство и дали имат нужда от помощта на устен преводач.
- (22) Устният и писменият превод съгласно настоящата директива следва да се предоставят на родния език на заподозрените лица или на обвиняемите или на всякакъв друг език, който те говорят или разбират, за да им се даде възможност пълноценно да упражняват правото си на защита и за да се гарантира справедливо производство.
- (23) Зачитането на правото на устен и писмен превод, залегнало в настоящата директива, не следва да нарушава другите процесуални права, предвидени в националното законодателство.
- (24) Държавите-членки следва да гарантират възможност за упражняване на контрол върху адекватността на предоставения устен и писмен превод, при сезиране на съответните компетентни органи във връзка с конкретен случай.
- (25) Заподозрените лица или обвиняемите, или лицата, обект на производство за изпълнение на европейска заповед за арест, следва да имат право да оспорват решението, че няма нужда от устен превод в съответствие с процедурите в националното законодателство. Това право не води до задължение за държавите-членки да осигурят отделен механизъм или процедура за подаване на жалби, чрез които подобно решение може да бъде оспорвано, и не следва да нарушава сроковете, приложими за изпълнение на европейска заповед за арест.
- (26) Когато качеството на устния превод се окаже недостатъчно за гарантиране на правото на справедлив съдебен процес, компетентните органи следва да могат да сменят назначения устен преводач.
- (27) Задължението за грижа към заподозрените лица или обвиняемите, които са в потенциално уязвимо положение, по-специално поради физически увреждания, които нарушават способността им да общуват ефективно, укрепва справедливото правораздаване. Следователно прокуратурата, правоприлагащите и съдебните органи следва да гарантират, че тези лица са в състояние да упражняват ефективно правата си, предвидени в настоящата директива, например като вземат предвид всяка евентуална уязвимост, която нарушава способността на тези лица да следят производството и да бъдат разбирани, и като вземат подходящи мерки, за да гарантират тези права.
- (28) Когато използват видеоконферентна връзка за нуждите на устен превод от разстояние, компетентните органи следва да могат да използват инструментите, разработвани в контекста на европейското електронно правосъдие (например информация относно съдилища с оборудване или ръководства за видеоконферентна връзка).
- (29) Настоящата директива следва да бъде оценявана в светлината на придобития практически опит. При необходимост тя следва да бъде изменена, за да се подобрят гаранциите, които предоставя.

- (30) Гарантирането на справедливо производство изисква документите от съществено значение или поне важните части от тези документи да бъдат преведени за заподозрените лица или обвиняемите в съответствие с настоящата директива. Определени документи следва винаги да бъдат считани за такива от съществено значение за тази цел и поради това следва да бъдат преведени, като например всяко решение за лишаване от свобода, всяко повдигнато обвинение или обвинителен акт и всяко съдебно решение. Компетентните органи на държавите-членки решават по собствена инициатива или по искане на заподозрените лица или обвиняемите, или на техния защитник кои други документи са от съществено значение за гарантиране на справедливо производство и които поради това следва също да бъдат преведени.
- (31) Държавите-членки следва да улеснят достъпа до националните бази данни за юридически устни и писмени преводачи, там където такива бази данни съществуват. В този контекст следва да се обърне специално внимание на целта за предоставяне на достъп до съществуващите бази данни чрез европейския портал за електронно правосъдие, както предвижда многогодишният план за действие в областта на европейското електронно правосъдие 2009—2013 г., приет на 27 ноември 2008 г.⁽¹⁾
- (32) Настоящата директива следва да установи минимални правила. Държавите-членки следва да могат да разширят правата, посочени в настоящата директива, с цел да осигурят по-висока степен на защита също така в ситуации, които не се уреждат изрично от настоящата директива. Равнището на защита никога не следва да бъде под стандартите, определени от ЕКПЧ или Хартата, съгласно тълкуването им в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека или на Съда на Европейския съюз.
- (33) Разпоредбите на настоящата директива, които съответстват на гарантираните в ЕКПЧ или в Хартата права, следва да се тълкуват и прилагат в съответствие с тези права съгласно тълкуването в съответната съдебна практика на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз.
- (34) Доколкото целта на настоящата директива, а именно установяването на общи минимални правила, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите-членки и следователно поради нейния мащаб и последици може да бъде по-добре постигната на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.
- (35) В съответствие с член 3 от Протокола (№ 21) относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз, тези държави-членки са нотифицирали желанието си да участват в приемането и прилагането на настоящата директива.
- (36) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокола (№ 22) относно позицията на Дания, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз, Дания не участва в приемането на настоящата директива и не е обвързана от нея, нито от нейното прилагане.

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Член 1

Предмет и приложно поле

1. Настоящата директива установява правилата относно правото на устен и на писмен превод в наказателното производство и в производството за изпълнение на европейска заповед за арест.
2. Правото, посочено в параграф 1, се прилага за лицата от момента, в който те са уведомяти от компетентните органи на държава-членка, чрез официално уведомление или по друг начин, че са заподозрени или срещу тях е повдигнато обвинение в извършването на престъпление, до приключването на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали те са извършили престъплението, включително, когато е приложимо, производството по определяне на наказание и решението, постановено при обжалване.
3. Когато законодателството на държава-членка предвижда налагането на санкция за леки нарушения от страна на орган, различен от съд с компетентност по наказателноправни въпроси, и когато налагането на такава санкция може да бъде обжалвано пред такъв съд, настоящата директива се прилага единствено за производството по обжалване пред този съд.

⁽¹⁾ ОВ С 75, 31.3.2009 г., стр. 1.

4. Настоящата директива не засяга националното законодателство относно присъствието на защитник на всяка фаза от наказателното производство, нито националното законодателство относно правото на достъп на заподозряното лице или на обвиняемия до документи в наказателното производство.

Член 2

Право на устен превод

1. Държавите-членки гарантират, че на заподозрени лица или обвиняеми, които не говорят или не разбират езика на съответното наказателно производство, се осигурява незабавно устен превод по време на наказателно производство пред разследващите и съдебните органи, включително по време на разпит от полицията, по време на всички съдебни заседания и на всички необходими междинни изслушвания.

2. Държавите-членки гарантират, че когато е необходимо за гарантиране на справедливо производство, се осигурява устен превод за контактите на заподозрените лица или на обвиняемите с техния защитник в пряка връзка с всеки разпит или изслушване по време на производството, или с обжалването или подаването на други процесуални молби.

3. Правото на устен превод съгласно параграфи 1 и 2 включва съответна помощ за лица със затруднения в слуха или речта.

4. Държавите-членки гарантират, че съществува процедура или механизъм за проверка дали заподозрените лица или обвиняемите говорят или разбират езика на наказателното производство и дали имат нужда от помощта на устен преводач.

5. Държавите-членки гарантират, че в съответствие с процедурите, предвидени в националното законодателство, заподозрените лица или обвиняемите имат право да оспорят решение, констатиращо, че устен превод не е необходим, а когато е предоставен устен превод, имат възможност да подадат жалба, че качеството на превода не е достатъчно за гарантиране на справедливо производство.

6. Когато е уместно, може да се използват комуникационни технологии, като видеоконферентна връзка, телефон или интернет, освен ако физическото присъствие на устен преводач не е необходимо за гарантиране на справедливо производство.

7. В производство за изпълнение на европейска заповед за арест изпълняващата държава-членка гарантира, че компетентните ѝ органи предоставят устен превод в съответствие с

настоящия член на всяко лице, обект на такова производство, което не говори или не разбира езика на производството.

8. Устният превод, предоставен съгласно настоящия член, е достатъчно качествен, за да гарантира справедливо производство, по-специално като се осигури, че заподозрените лица или обвиняемите са запознати с делото, водено срещу тях, и могат да упражнят правото си на защита.

Член 3

Право на писмен превод на документи от съществено значение

1. Държавите-членки гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите, които не разбират езика на съответното наказателно производство, се осигурява в разумен срок писмен превод на всички документи, които са от съществено значение за упражняване на правото им на защита и за гарантиране на справедливо производство.

2. Документите от съществено значение включват всяко решение за лишаване от свобода, всяко повдигнато обвинение или обвинителен акт и всяко съдебно решение.

3. Компетентните органи решават във всеки конкретен случай дали някой друг документ е от съществено значение. Заподозрените лица или обвиняемите, или техният защитник могат да направят обосновано искане за тази цел.

4. Няма изискване за писмен превод на части от документи от съществено значение, които не са относими към предоставяне на възможност на заподозрените лица или на обвиняемите да се запознаят с делото, водено срещу тях.

5. Държавите-членки гарантират, че в съответствие с процедурите, предвидени в националното законодателство, заподозрените лица или обвиняемите имат право да оспорят решение, констатиращо, че не е необходим писмен превод на документи или на части от тях, а когато е предоставен писмен превод — възможност да подадат жалба, че качеството на превода не е достатъчно за гарантиране на справедливо производство.

6. В производство за изпълнение на европейска заповед за арест изпълняващата държава-членка гарантира, че компетентните ѝ органи предоставят писмен превод на европейската заповед за арест на всяко лице, обект на такова производство, което не разбира езика, на който е изготвена или преведена европейската заповед за арест от издаващата държава-членка.

7. Като изключение от общите правила, установени в параграфи 1, 2, 3 и 6, вместо писмен превод може да се предостави устен превод или устно резюме на документите от съществено значение, при условие че този устен превод или устно резюме не накърнява справедливостта на производството.

8. Отказът от правото на писмен превод на документи, посочени в настоящия член, е допустим при изпълнение на изискванията заподозрените лица или обвиняемите да са получили преди това правен съвет или да са били напълно запознати по друг начин с последствията от този отказ, и отказът да бъде еднозначен и направен доброволно.

9. Писменият превод, осигурен съгласно настоящия член, е достатъчно качествен, за да гарантира справедливо производство, по-специално като осигури, че заподозрените лица или обвиняемите са запознати с делото, водено срещу тях, и могат да упражнят правото си на защита.

Член 4

Разходи за устен и писмен превод

Държавите-членки поемат разходите за устния и писмения превод, произтичащи от прилагането на членове 2 и 3, независимо от изхода на производството.

Член 5

Качество на устния и писмения превод

1. Държавите-членки вземат конкретни мерки, за да гарантират, че качеството на устния и писмения превод отговаря на изискванията, посочени в член 2, параграф 8 и член 3, параграф 9.

2. За да насърчат адекватността на устния и писмения превод и ефективния достъп до тях, държавите-членки се стремят да съставят регистър или регистри на независими устни и писмени преводачи с необходимата квалификация. След като бъдат съставени, тези регистри се предоставят, когато е уместно, на разположение на защитника и на съответните органи.

3. Държавите-членки гарантират, че устните и писмените преводачи спазват поверителността на устните и писмените преводи, предоставени съгласно настоящата директива.

Член 6

Обучение

Без да се засягат независимостта на съдебната система и различията в организацията на съдебната власт в Съюза, държавите-членки изискват от структурите, които отговарят за обучението на съдиите, прокурорите и съдебния персонал, участващ в наказателното производство, да обърнат специално внимание на особеностите на контактите, осъществявани с помощта на устен преводач, с цел гарантиране на тяхната ефикасност и ефективност.

Член 7

Отбелязване в протокол

Държавите-членки гарантират, че когато разпитите или изслушванията на заподозряно лице или на обвиняем се провеждат от разследващ или съдебен орган с помощта на устен преводач съгласно член 2, когато пред такъв орган се предоставя устен превод или устно резюме на документи от съществено значение съгласно член 3, параграф 7 или когато лицето е направило отказ от право на писмен превод съгласно член 3, параграф 8, настъпването на тези обстоятелства ще бъде отбелязано, като се използва процедурата за отбелязване в протокол в съответствие с националното законодателство на съответната държава-членка.

Член 8

Запазване равнището на защита

Нищо в настоящата директива не се тълкува като ограничаващо или дерогиративно от което и да е от правата и процесуалните гаранции, които са предоставени съгласно Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, Хартата на основните права на Европейския съюз, други съответни разпоредби на международното право или законодателството на която и да е държава-членка, което предвижда по-високо ниво на защита.

Член 9

Транспониране

1. Държавите-членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива до 27 октомври 2013 г.

2. Държавите-членки предават текста на тези мерки на Комисията.

3. Когато държавите-членки приемат тези мерки, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условието и редът на позоваване се определят от държавите-членки.

Член 10

Доклад

До 27 октомври 2014 г. Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета доклад за оценка на степента, в която държавите-членки са взели необходимите мерки, за да се съобразят с настоящата директива, придружен, ако е необходимо, от законодателни предложения.

Член 11

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в Официален вестник на Европейския съюз.

*Член 12***Адресати**

Адресати на настоящата директива са държавите-членки в съответствие с договорите.

Съставено в Страсбург на 20 октомври 2010 година.

За Европейския парламент

Председател

J. BUZEK

За Съвета

Председател

O. CHASTEL
